Ficțiunea

nr. 58, 6 februarie 2023
Săptămânal de cultură

OPTm

În discuții despre ficțiune, naratologie, educație culturală, Horea Poenar mi-a mărturisit că orașul în care i-ar plăcea să trăiască e format, ca un cristal, din multe fațete...

Zenob

Ficțiunea reprezintă posibilitatea unui acces la o percepție bazată pe nuanțe. (Horea Poenar)

Director de număr: Ciprian Handru

Opinii și idei pentru 2023

Ligia Pârvulescu

Cred că este bine și în același timp nu este bine să avem așteptări de orice fel. Subiectul așteptărilor poate să fie foarte bine corelat cu cel al standardelor. Vorbesc acum la modul general, desigur. Se spune că nu este bine să avem așteptări, pentru că în felul acesta nu vom fi dezamăgiți. La fel, se spune să dăruim fără să așteptăm nimic în schimb. În același timp, dacă nu avem niciun fel de așteptări, e posibil să nu depunem eforturi pentru a ajunge acolo unde ne dorim – orice ar însemna asta pentru fiecare dintre noi. Și cred că subiectul așteptărilor și al standardelor poate fi nuanțat.

În primul rând, cred că este benefic să avem așteptări de la noi înșine și să tindem întotdeauna să atingem un standard al calității umane pe care ne-am dori să-l întâlnim la ceilalți. E vital ca ceea ce ne-am dori să vedem în jur să reușim să realizăm cu noi înșine. Dacă noi devenim, suntem, ceea ce ne dorim să întâlnim la ceilalți, deja în relația cu aceștia nu se mai pune problema de așteptări și de standarde. Nu mai avem așteptări, iar lucrurile se cern fin, pur și simplu rămân în jurul nostru oamenii care ne seamănă, care au aceeași calitate umană și care împărtășesc aceleași valori ca și noi. Soluția pentru a vedea în jur frumusețe este deci să cultivi frumusețe în tine însuți. Poate sună ca fiind desprins din cărțile de dezvoltare personală, dar e mai simplu și mai comod să spunem că acelea sunt niște teorii răsuflate – în felul acesta nu suntem nevoiți să schimbăm absolut nimic la noi. Și dacă nu schimbăm nimic la noi, în noi, dacă facem mereu aceleași lucruri și gândim în același mod, dacă nu depunem eforturi cu noi înșine în primul rând, ar fi și absurd să vedem sau să avem pretenția să vedem vreo schimbare în viața noastră exterioară. În cazul acesta, ar rămâne doar așteptările, frustrarea și învinovățirea lumii exterioare, care nu ajunge la nivelul perfecțiunii noastre – că doar de asta nu avem nevoie de cărți de dezvoltare personală, pentru că le știm pe toate și suntem perfecți, nu? Nu. Și este „nu“ din motivele pe care le-am spus mai sus.

În ceea ce mă privește, în rezonanță cu ceea ce am spus, încerc să nu am așteptări cu privire la lumea exterioară pentru anul acesta. Dar am speranță. Speranță că vom fi mai buni ca oameni în primul rând, cred că asta este esențial. Mai adevărați. Mai sinceri cu noi înșine. Mai buni unii cu alții. Sper că vom citi cărți bune, că vom vedea filme emoționante, manifestări culturale de calitate și că ne vom bucura sufletele cu cât mai multă frumusețe.

Andrei Ungureanu

În 2023 îmi propun să continui promovarea romanului „Nașterea eroului“, lansat în decembrie la Târgul de Carte Gaudeamus. Pentru mine, un „intrus“ în ale publicisticii (în sensul în care vin din exteriorul fenomenului literar românesc contemporan, fără studii de specialitate, fără o veche rețea de cunoștințe din interior, deconectat în cea mai mare parte de la dezbaterile actuale), e o experiență interesantă și sper să mă achit cu bine de aceste obligații, amuzându-mă pe parcurs și căutând să nu care cumva să capăt un orgoliu scriitoricesc „afar' den socoteală“. Sunt lucruri noi pentru mine, le trăiesc pentru prima dată și nu știu la ce să mă aștept. Am credința, însă, că totul va fi bine.

Prioritatea mea rămâne să termin cel de-al doilea roman, intitulat provizoriu „Insule“. Am avansat mult, am scris deja mai bine de jumătate și am materialul pregătit mintal pentru cealaltă jumătate. De altfel, am publicat un fragment din roman în numărul de Crăciun al revistei. E o operă ambițioasă, mult diferită stilistic de „Nașterea eroului“ și îmi propun să călătoresc prin realismul dur din primul roman, să adaug elemente halucinante de realism magic și să arunc, pe ici pe colo, absurd și umor negru.

Nu mă aștept ca situația socio-economică din lume și din România să se îmbunătățească, dimpotrivă. Vreau să citesc literatură „grea“, nu mai e momentul pentru dulcegării, pentru iluzii, pentru *wishful thinking*. Suntem într-o situație extrem de complicată, trebuie să scriem despre asta, trebuie să căutăm soluții (nu e obligatoriu să le găsim, însă e *muszáj* să le căutăm). Trag nădejde că se scrie deja (bine!) pe aceste teme, vreau să descopăr și să citesc aceste cărți. Mi-aș dori să nu ne cufundăm într-un pesimism *sans lendemain*, într-o dezamăgire sterilă și resemnată, ci să știm când să plângem și când să visăm. Vremurile sunt atât de interesante (în sensul pasiv-agresiv al celebrei urări chinezești), încât simt că în acești ani se pot scrie opere foarte valoroase, eliberate (pe cât este omenește posibil) de balastul subiectelor și răspunsurilor facile, de clișee și ideologii.

Florin Spătaru

Sper ca acest an să fie cel în care Nobelul va fi acordat unui autor mai tânăr, având în vedere că doar doi autori au dus limita inferioară spre 40 (Camus și Kipling). Cu tot respectul pentru toate generațiile mai cărunte, lumea de azi și de mâine e a celor de douăzeci de ani. Iar această lume nouă e radical diferită de tot ceea ce a fost până acum. Eu pe cineva foarte tânăr aș nominaliza, iar dacă m-aș întoarce în timp, i-aș nominaliza pe Rimbaud sau pe Verlaine.

Aș vrea să citesc în literatura română pe cineva care să se descătușeze de frustrările noastre de țară mică și insignifiant de balcanică, dar mă tem că nu se va întâmpla acest lucru.

Personal, studiez greaca veche și sper să ajung într-o zi să scriu o povestire în elină.

Un roman de premii: *Nașterea eroului*

Andrei Velea

Una dintre cele mai așteptate întâlniri organizate de editura Litera sub titulatura de „Cafeneaua Scriitorilor" la Târgul Internațional de Carte Gaudeamus a fost debutul lui Andrei Ungureanu cu romanul „Nașterea eroului" (ed. Litera, BPC, 2022). Manuscrisul a câștigat Premiul I la concursul „Primul roman" (ediția 2022), organizat de editura Litera.

Cartea are un subiect incomod și e scrisă într-un stil crud-realist. E vorba de un tânăr din Senegambia (Senegal și Gambia), personaj care, purtat de iluziile unui trai decent, își face cu greu drumul către capitala Franței, unde ajunge, în cele din urmă, altceva decât sperase. Chiar și autorul a recunoscut că nu i-a fost comod să treacă iar prin carte, cruzimea multor imagini sapă adânc în suflet și rămâne pe retina interioară.

Dincolo de realismul descrierilor, care e primul lucru pe care-l remarci citind cartea, cred că altul e punctul forte al cărții. Comentatorii de la lansare au pus accentul pe cunoașterea foarte bună a argoului francez. Da, limbajul e fermecător, efectul de oralitate este atins. Dialogurile sunt vii, vezi efectiv personajele în fața ta. Faptul că tânărul senegambian are studii superioare, îl face să privească cu mult simț critic avalanșa de ideologii din „lumea civilizată". Eu mai degrabă aici văd punctul forte al cărții. Andrei Ungureanu reușește să surprindă frământările intime ale societății franceze de azi.

Spiritul polemic și atenția la astfel de dedesubturi dau forță romanului „Nașterea eroului". E o adevărată mostră de sol, surprinde toate straturile societății și neliniștile lor. Te-ai gândi că e un intelectual francez, așa de bine vorbește. Extremiști de tot soiul, activiști fanatici, anarhiști, militanți antireligioși, refugiați, emigranți din toate colțurile lumii – toți își au locul în cartea lui Andrei Ungureanu.

Finalul cărții ne arată un Moussa luând altă înfățișare, asemeni unui Joker interpretat de Joaquin Phoenix: „Se spune că ne naștem de două ori: prima dată când venim pe lume și a doua oară când aflăm de ce am venit aici. Prima oară, Moussa s-a născut un copil sărac, într-o periferie săracă. A doua oară, Moussa s-a născut într-o noapte, în celulă, și s-a născut erou. Era noapte și zăcea undeva departe, între lumi necunoscute, și, fără

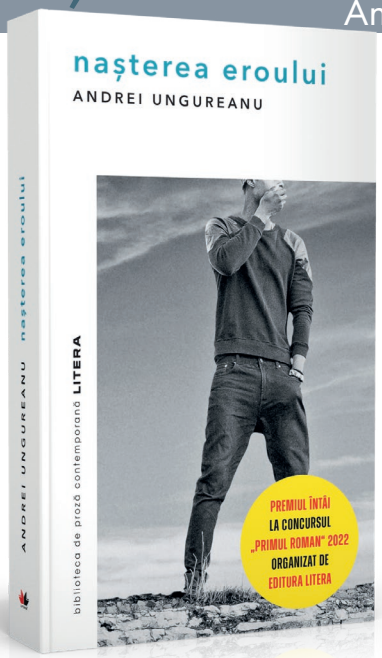

să știe cum, a aflat răspunsul. De fapt, i s-a dat: trebuie să devină un erou. Va fi un erou nu pentru că va construi, ci pentru că va distruge."

Ce se va întâmpla în continuare cu Moussa poate că vom afla într-o viitoare carte. Sau nu. Nu contează atât de mult asta. Însă ceva e cert: s-a născut un autor! Romanul lui Andrei Ungureanu are o temă profundă, actuală, scriitorul are forță narativă, descriptivă și surprinde cu mare talent argoul francez, dar și frământările intime ale societății europene actuale. Câștigarea premiului pentru debut și publicarea lui în „Biblioteca de proză contemporană" de la editura Litera sunt realizări importante și o carte de vizită excelentă! Aștept cu interes un nou roman!

Versiunea integrală în online

Andrei Ungureanu,
***Nașterea eroului*,**
LITERA, bpc, 2022

Eu, un fel de crepuscul

Daniela Luca

Acolo unde se-ntredeschid sensurile și se întrețes într-o matrice amplă, subtilă, exact acolo se joacă Radu Sergiu Ruba cu echilibrul instabil al formelor poetice, levitând deasupra lumilor, unele discrete, altele izbitoare, uneori visuri, alteori fantezii sau memorii, adeseori realități (interioare/exterioare, individuale/sociale) scrutate lucid, ironic, într-o ars ludica spectaculoasă.

Un cache-cache măiestrit dincolo (dincoace?) de cortina sumbră a cuvintelor, de lejeritatea aparentă a rostirii, fiindcă impresia pregnantă pe parcursul lecturii acestui volum este aceea a cuvintelor rare, cele care se înalță pe măsură ce corpurile, materia se fragmentează, se dizolvă, pierzându-și fizicalitatea, identitatea, concretitudinea. Cuvântul, mai presus de omul care-l rostește, mai presus și de temple și icoane, de biserici și înaltpreasfinți, Cuvântul care nu eliberează decât cu prețul renunțării la Maya, la Persona, la Histrion sau chiar la Umbra, la tot ce i-ar impieta esența, elegiacul, sublimul. Fără aceste treceri și renunțări (îndoliere necesară regăsirii de sine, un autentic Sine), cuvintele nu ar fi decât bolovani, „să te zdrobești de ele", arătate lumii „pe la târguri/ ca într-un bloc de gheață/ înțepenite/ neschimbate/ la fel și astăzi/ și peste o sută de ani."

Umorul, caricaturalul, parodicul, burlescul, absurdul, grotescul sunt invitați la scenă deschisă, spectacolul lumii se desfășoară ca un mimesis, pe care poetul Radu Ruba îl devoalează prin fiecare volută gravă, atenționează asupra fiecărei bufonerii omenești, deconspiră Majestatea sa Falsul Self, Masca, pe orice scenă s-ar înfățișa, luând chiar și chipul adevărului – „Vocile sălii sunt calme./ Adevărul urcă în ele/ Multora le urcă și la cap/ Adevărul."

Un iluzionism melancolic – paradoxul fiind cuprins – ce atinge în unele poeme amarul decepționant în fața unei lumi derizorii, hâtre sau crude – „vorbea ca televizorul: de politică, de șpagă, de curve, de chefuri/ de vile și avorturi" –, care-l desparte pe poet „de semeni/ cu care nu m-aș întâlni niciodată". Poeme iluminante, introspective, revelatoare, scrise cu precizia celui ce merge pe sârmă la înălțimi nemăsurabile, cunoscând riscul căderii la nesfârșit, salturile abisale. Poeme alchimice, care te invită pe „corabia trează", la o judecată de Acum, intransigentă, într-un perpetuum temporal-spațial, spiralizant, un *heritage* omenesc.

Față ascunsă în altă față, ascunsă de altă față, o iluzie în iluzie în altă iluzie, un vis în alt vis, în alt vis, și toate fractalizate, labirintic, la nesfârșit – aceasta ar fi marea capcană a omenirii. Există oare scăpare?

Radu Sergiu Ruba, *Levitația*,
Editura Tracus Arte, 2021

Horea Poenar: Refuzul nuanțelor e teritoriul prin excelență al ideologiei

A consemnat Ciprian Handru

În calitate de romancier, ce înseamnă pentru dumneavoastră ficțiunea? Dar ca naratolog?

În calitate de romancier, ficțiunea reprezintă posibilitatea unui acces la o percepție bazată pe nuanțe, ceea ce lipsește din păcate tot mai mult în lumea în care trăim și chiar într-o parte a literaturii care se scrie. Refuzul nuanțelor e teritoriul prin excelență al ideologiei, al violenței și al unei aparente clarități bazate în fapt pe o foarte restrictivă impunere a unei imagini a realității. Un naratolog ar trebui să vadă în ficțiune mecanismele care sunt în lucru în toate celelalte discursuri pe care le folosim, dar într-o formă mai bogată. Cred cu tărie că lecția ficțiunii e și o lecție de cunoaștere (cum și ce cunoaștem, care sunt formele prin care cunoașterea e generată, structura de ficțiune a ceea ce numim adevăr etc.), dar și o lecție de etică: ficțiunea ne dă acces la perspective ale alterității care, atunci când în realitate suntem confruntați cu celălalt, ne permit să-l înțelegem într-un mod mai dialogic, mai tolerant. Imaginația e în acest sens atât o formă de cunoaștere, cât și o formă politică, iar ficțiunea, un regim de înțelegere care ar trebui să fie baza educației și a interacțiunii sociale.

Sunteți unul dintre cei mai prețuiți profesori din țară, un nume de referință în naratologia românească – care este viziunea dumneavoastră despre mersul ficțiunii literare? Se află literatura la final? Este o soluție evadarea de la exegeză spre statistică, de exemplu?

E posibil ca un regim al literaturii și în felul acesta al cunoașterii și al eticii (cele trei sunt, cred, profund legate, așa cum considera și Hermann Broch, un alt autor-cheie pentru mine) să fie pe cale de a se încheia. Lumea actuală (de la media la academia, de la consumatorii din malluri și cinematografe la multitudinea de „experți" care se pronunță pe toate canalele de discurs public) e tot mai atrasă – sau formatată în direcția dorită de sistemul economic – de sisteme de măsurare simplificate: banul, datele, similaritățile de suprafață, normalitatea supravegheată și definită prin toate aparatele posibile, mirajul tehnicii de dragul tehnicii, algoritmii etc. Mare parte dintre disciplinele de cunoaștere care acum sunt plasate în zona științelor s-au născut – sau cel puțin mecanismele lor au fost inventate – în zona literaturii: medicina modernă s-a dezvoltat printr-un mod de a identifica și de a citi semnele inventat de romanul secolului al XIX-lea, sociologia provine din analizele colectivităților, maselor, structurilor sociale inventate de același moment al romanului, psihologia nu ar fi fost posibilă fără modul literar de a analiza psihicul ș.a.m.d. Dar toate aceste discipline, pentru a rezista în lumea economică actuală, au trebuit să se desprindă de literatură ca de o etapă primitivă, non-științifică, fără să realizeze că noua lor etapă e tot un produs bazat pe mecanisme discursive, ficționale etc. „Științele" umane se grăbesc și ele să se de-literaturizeze: structuralismul s-a autointitulat *știință* a literaturii, mai nou avem analize cantitative, *digital humanities* etc. Fantasma obiectivității, a dovezilor empirice, a discursului bazat pe date, pe algoritmi, grafice și structuri e motorul noii lumi. Dat fiind că nu se întrevede un final sau măcar o transformare a sistemului capitalist, e posibil ca această „minunată lume nouă" să dureze, ba chiar să triumfe.

Cu ce personaje de ficțiune v-ar plăcea să realizați un interviu pentru emisiunea dumneavoastră TV?

Cred că ar fi acele personaje cu care lumea noastră are tot mai puține în comun, în speranța că s-ar produce un scurtcircuit care să ne trezească. În fapt, cred că literatura are această putere de critică a ideologiei, de aceea e esențial ca ea să rămână centrul educației. Mă gândesc la Don Quijote pentru motive evidente, la naratorul Marcel din Proust pentru adevărata știință (și probabil singura veritabilă), care e cea a nuanțelor, la Robert Jordan și capacitatea sa de a se angaja pentru o Idee în *Pentru cine bat clopotele*, la Quentin Compson și concepția sa despre timp din *Zgomotul și furia,* la Anne-Marie Stretter și viziunea sa asupra iubirii din romanele lui Duras și, desigur, la Virgiliu din romanul lui Broch. Aș vrea să știu în acest ultim caz care ar fi diagnosticul său despre lumea noastră și dacă gestul său de a nu arde Eneida, în speranța unei lumi mai bune în care literatura are un rol, l-ar regreta acum sau nu.

S-a spus despre dumneavoastră că sunteți un teoretician care încă acordă atenție analizei profunde și educației culturale solide. Ce înseamnă pentru dvs. un om cult? Se poate lupta împotriva imposturii?

Impostorul lumii de azi îl numește pe individul perfect adaptat la sistem, iar lumea culturală și academică nu duce deloc lipsă de asemenea personaje. E cel care te anunță că publică un text ISI sau un volum la o editură occidentală înainte de a-ți spune despre ce scrie. E cel care alege ce să gândească și ce să scrie după ce consultă mai întâi fie fișele cu punctajul necesar pentru avansarea în carieră, fie sondajele editoriale cu ce apreciază publicul, fie care sunt gusturile criticilor care au o anumită autoritate. Împotriva acestei imposturi e greu să lupți, pentru că e o luptă cu sistemul care privilegiază aceste formatări și aceste noi forme de putere. Analiza profundă și educația culturală solidă de care vorbiți rămân niște oaze de rezistență cu tot mai puțină influență. Întrebarea dumneavoastră sugerează că ele mai reprezintă încă valori și principii demne de apărat. Dar pentru cât timp? E adevărat, ele creează forme de memorie, o posteritate în cazul căreia nu putem cunoaște ce efect vor avea, așa cum o operă veritabilă își creează publicul și uneori acest public expune retroactiv limitele receptării din trecut. L-aș invoca și aici pe Benjamin: să nu fim pur și simplu pesimiști, rolul nostru este de a organiza acest pesimism. Restul e treaba timpului.

Interviul integral în online

Scriitori prin București

Cotroceni
Liviu G. Stan

Cum își alegea „victimele"? Cotrobăindu-le prin gunoaie. De două ori pe săptămână ajungea mai târziu acasă decât de obicei. Chiar foarte târziu. Sub pretextul că ieșea la o *băută* cu colegii (Carina nu părea deranjată) sau că avea o tonă de muncă și un deadline care nu mai putea fi tărăgănat, pornea în incursiunea lui științifică în puterea nopții.

De când firmele de curierat au devenit un organ indispensabil al traiului metropolitan, își spunea el, sacii de gunoi sau containerele pot servi ca agenții de informații. Oamenii aruncă într-o veselie date personale, neștiind ce vulnerabilități ajung odată cu acestea în pubele.

În șifonierul din scorbură, Adocian își ținea pe umerașe portul de căutător prin gunoaie, zdrențele în care se deghiza în timpul operațiunilor de scărmănat (ca să nu atragă vreo privire curioasă). Aștepta ca luminile să se rărească în ferestrele caselor, după care se pitea pe lângă garduri, evitând stâlpii de iluminat. Îl interesau doar containerele albastre, cele în care se aruncau deșeurile menajere din celuloză. Norocul lui că în Cotroceni, cartier cu pretenții, se practica sortarea gunoaielor.

Salamandre, **Litera, 2021**

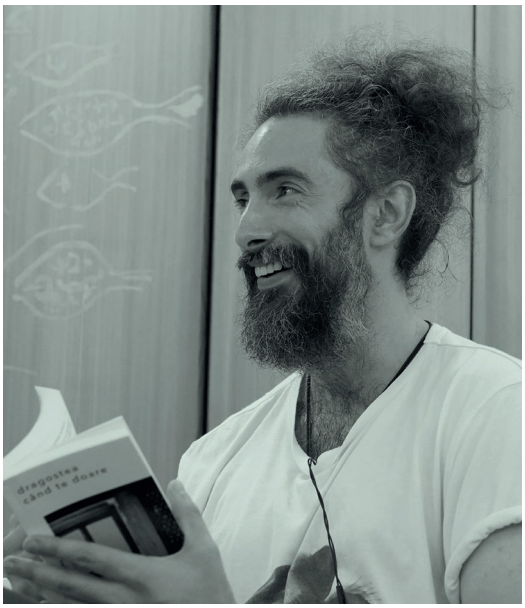

Spre școală
Daniela Rațiu

În *Piața Operei*, zăpada s-a topit, peste noapte a fost ger. Toată fleșcăiala de ieri, zăpada murdară și răscolită, e acum înghețată. Piața arată deprimant, clădirile profilându-se pe cerul dimineții de un albastru rece, în timp ce jos, aici, brazde de zăpadă răscolită și înghețată. Dacă aș fi avut timp, aș fi putut intra la *Simigerie* să îmi cumpăr covrigi, am bani doar de unul, dar tot ar fi fost ceva, așa, am doar sandviciul cu untură și boia. Un tramvai trece pe lângă mine, pe locurile de lângă geam, zăresc în fugă, trei femei cu căciuli de blană. Deja e o dimineață productivă la număratul meu de căciuli de blană. Deschid poarta mare a școlii. În cușeta de lângă intrare, portăreasa stă în cușca ei de sticlă cu perdelițe, la măsuța cu telefon în furcă și caietul uriaș în care notează cine intră, cine iese, cine sună. O zăresc prin micul gemuleț deschis. E toată înfofolită. În spatele ei, un reșou e aprins și lângă, pe un scăunel, un ibric pentru cafea și o crăticioară cu capac în care probabil și-a adus mâncare gătită de acasă. Portăreasa are căciulă de blană.

Ultimul an cu Ceaușescu, **Litera, 2022**

Periferii
Radu Aldulescu

Toată vara Nina și-o petrecuse cu el, la ștrand, la discoteci, și văzuseră împreună toate filmele noi din oraș. Petrică Biolan stătea tot în cartier, pe strada Humulești, împreună cu părinții și încă șapte frați și două surori. Casa cu șapte camere a Biolanilor era ascunsă în fundul unui crâmpei de livadă cu trei rânduri de vișini, închis și acesta vederii dinspre stradă de gardul înalt, împovărat de fuioare de viță sălbatică amestecate cu cârcei de flori de mâna Maicii Domnului.

Sonata pentru acordeon, **Litera, 2021**

Ec(h)o wars

Dan Someșan

mă îngrijorează tare tot ce înseamnă fast fashion
aș vrea să nu distrug planeta
să nu umplu apele de microplastice
să nu schimb garderobe întregi
dar n-am ce-i face
dacă eu trebuie să-mi ard în curte toate hainele
în care m-ai îmbrățișat vreodată

Autenticitate și cei trei F

Daniel Antohe

Valoarea estetică este dată de autenticitatea faptului trăit: *Ultimul an cu Ceaușescu* este o autoficțiune neiertătoare, frustă, cu episoade de-a dreptul obsedante. Revin temele și motivele pe care noi, cei deveniți conștienți în adevăratul sens al cuvântului abia după Revoluție, le-am auzit de atâtea ori circulate în discursul despre comunism: cei trei F – frig, foame, frică... Totuși, cred că tinerii vor înțelege sau ar trebui să înțeleagă această carte atât de simplă și de sinceră în același timp, pentru că, la drept vorbind, nici cei care au crescut și și-au trăit adolescența în anii '90 nu sunt la ani-lumină depărtare de atmosfera romanului. La urma urmei, nici tranziția (din ale cărei mâluri își trage, de altfel, seva și mizerabilismul nostru literar) n-a fost un pat cu roze.

Daniela Rațiu abordează frontal, prin ochii fetiței de atunci, realitatea: statul la coadă, lupta pentru a „prinde" ceva comestibil în alimentară, ronțăitul zgârciurilor la mesele din familie, frigul din case, frica de a nu fi turnat pentru că ai ascultat Europa Liberă sau ai cârtit împotriva Geniului Carpaților. Un episod este alocat descrierii practicii îngrozitoare a avorturilor clandestine.

Este abordată și tematica fugii peste hotare, niște rude apropiate ale familiei încearcă să treacă Dunărea la sârbi și unul dintre ei este prins și aruncat în pușcărie. Peste toate plutește speranța „vântului schimbării" – oamenii știu, parțial, fracturat, însă știu că

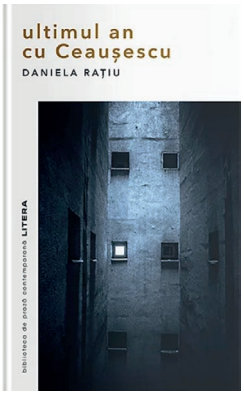

în această parte a lumii se produc schimbări: căderea Zidului Berlinului, mișcările reformatoare și revoluționare din Polonia, Ungaria și alte zone de sub Cortina de Fier. „Ceva o să se-ntâmple și la noi", își spun cu teamă și speranță timișorenii din romanul Danielei Rațiu.

Și iată că se întâmplă: încetul cu încetul, oamenii se adună și încep să protesteze; în curând, în oraș „se trage". Deznodământul îl cunoaștem prea bine.

Daniela Rațiu controlează excelent fraza, știe exact cât să spună și ce să lase nespus. Romanul ar fi o lectură salutară pentru elevii care studiază istoria contemporană a românilor în ultimul an de liceu.

Cred că este vorba despre un roman realmente important, foarte bine scris, și – cu riscul de a mă repeta – cred că este foarte trist că nu se vorbește mai mult despre și pornind de la el.

Daniela Rațiu,
***Ultimul an cu Ceaușescu*,**
LITERA, bpc, 2022

Pasiune simplă • Confesiunea adolescentei – Annie Ernaux

Alexandra Niculescu

Recunosc că până la decernarea Nobelului nu am citit nicio carte de-a lui Ernaux, poate din simplul motiv că nu am găsit niciuna în librării.

Deci am pornit fără idei preconcepute despre scrisul ei, doar cu interes și curiozitate. Sunt două nuvele sau mini romane de fapt: prima, *Pasiune simplă,* ocupă mai puțin spațiu, dar este suficient de intensă încât să ne convingă să citim mai departe. Naratoarea trăiește o poveste de dragoste care amintește de filmele italiene unde eroina își duce pasiunea la extrem. Este o mamă cu copii mari, la facultate, dar asta n-o împiedică să cucerească și mai ales să se lase sedusă de un străin căsătorit. Până aici, nimic ieșit din comun. Ce dă forță și originalitate poveștii ei este însemnătatea care o are pentru ea relația, nimic altceva nu o interesează, totul se raportează la întâlnirile cu A., cum îl numește, toată viața ei are importanță doar prin prisma aventurii ei.

Ea își trăiește sentimentele și senzațiile, știe că nu e normal, sau că lumea nu ar clasifica-o ca pe ceva normal, dar nu-i pasă, pur și simplu, nimic nu contează pentru ea decât aprofundarea pasiunii ăsteia. Puțini își permit un astfel de lux, să lase totul deoparte, chiar și pe copii, chiar și profesia, chiar și prietenii, și să se dedice exclusiv aventurii alese. Dar ea poate s-o facă și o face. Deși pare că încearcă să ne/se convingă de faptul că e iubire, iubirea ei e pur fizică, tot ce vrea e să facă dragoste cu bărbatul ăsta căsătorit:

Confesiunea adolescentei este o proză mai detașată, în care scriitoarea vrea să o înțeleagă pe adolescenta Annie și să facă pace cu ea.

Se apropie foarte prudent de fată și o tot studiază ca pe un alt subiect, purtându-se cu multă delicatețe și precizie, pentru că nu vrea să recompună un portret fals al celei care a fost.

În centru este vara lui '58 și ce a însemnat ea în evoluția lui Annie. Pentru că tot vorbeam de citit în

paralel, o altă carte pe care am îndrăgit-o în timpul ăsta a fost *O vară de răscruce* a lui Truman Capote: și acolo e vorba despre o vară care schimbă tot, deși pare că e o poveste de dragoste, lucrurile sunt mult mai complicate, dar să nu mă îndepărtez, pentru că Annie a trăit experiența adolescenței ei în '58.

Autoarea pornește din diverse capete ale unei încăperi imaginare unde în centru stă Annie și așteaptă s-o redea exact așa cum a fost, dar treaba asta cere multă prudență: mai face un pas spre ea, se întoarce, și începe din alt colț. Îi recompune viața din câte o fotografie veche pe care o studiază în detaliu pentru că vrea să ajungă să simtă exact ce simțea Annie la 18 ani, din scrisorile ei către o prietenă, Marie-Claude, și, firește, din amintiri.

Ernaux vrea nu doar să scrie povestea tinerei Annie, ci și să găsească stilul care să-i facă dreptate, pentru că știe că sunt atât de multe feluri în care poate fi spusă aceeași poveste și efectele pot fi foarte diferite.

Ce încearcă Annie Ernaux de fapt în *Confesiunea adolescentei?* Încearcă să retrăiască anii de început, să surprindă stările prin care a trecut, care, chiar dacă au fost puternice sau dure, au făcut parte din tinerețea ei.

Versiunea integrală în online

Annie Ernaux,
***Pasiune simplă. Confesiunea adolescentei*,**
trad. Mădălina Ghiu, Vasile Zincenco, Pandora, 2022

O moarte politicoasă

Sergiu Someșan

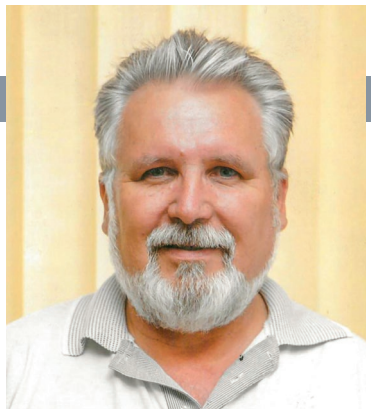

Bătrânul profesor pensionar se apropia încet de banca lui. „Banca lui“ – vorba vine „banca lui“, pentru că la ora asta a dimineții aproape toate băncile din parc erau libere, așa că oricare dintre ele ar fi putut fi a lui. Chiar dacă într-o dimineață și-a găsit banca ocupată, nu a făcut o criză din asta, ci s-a așezat pe alta din apropiere pentru lectura de dimineață a ziarelor. Dar banca lui preferată avea totuși un avantaj față de celelalte: era așezată cam la jumătatea aleii principale, cea care străbătea parcul dintr-un capăt în altul, așa că de obicei trecătorii ocazionali se așezau spre odihnă către marginea șirului de bănci, făcând ca banca lui să fie oarecum înconjurată de un con binecuvântat de liniște și de singurătate. Pe de altă parte, soarele era ascuns dimineața de umbra deasă a teiului din spatele băncii, așa că putea citi liniștit, învăluit într-o plăcută penumbră. Ba mai mult, odată, când l-a prins în parc o ploaie scurtă de vară, a observat că teiul era o umbrelă perfectă și nicio picătură de apă nu a căzut pe ziare.

De când ieșise la pensie, aproape în fiecare dimineață, când vremea îi permitea, cumpăra ziarele de la chioșcul de presă de la intrarea în parc, apoi se așeza pe aceeași bancă și parcurgea în liniște știrile, editorialele și câteodată rubrica de decese. Uneori întâlnea la rubrica cu multe chenare negre numele vreunuia dintre foștii colegi de liceu și toată ziua se simțea urmărit de imaginea lui. A trecut destul de multă vreme până să își dea seama că nu-l mai întâlnise de mult pe vreunul dintre foștii lui colegi la rubrica cu decese. „Poate cei care au mai rămas o duc cu toții bine“, își șopti el când, într-o zi puțin mai mohorâtă decât altele, avu brusc o revelație. Nu făcea colecție din ziarele pe care le cumpăra, de obicei le arunca în coșul de gunoi din capătul aleii, dar avea memoria încă bună, așa că îi reluă în minte în ordine alfabetică pe toți foștii lui colegi, de parcă ar fi răsfoit un catalog imaginar. „Nu se poate“, șopti el iar, „din toată clasa, numai eu am mai rămas în viață!“ Revăzu în minte toate numele și aproape fotografic își aminti anunțul din ziar, chiar dacă fără amănuntele care de obicei însoțeau un astfel de anunț și fără data precisă. Avea optzeci și opt de ani când conștientiză acest adevăr și, de atunci, cu fiecare nouă aniversare, se simțea tot mai izolat și mai puțin pregătit pentru schimbările fulgerătoare din jurul lui. Deși pe lângă el treceau zilnic mulțimi de oameni, i se părea că a rămas singur pe lume.

În fiecare zi, în jurul orei zece, pe lângă el trecea o mașină de gunoi în miniatură, parcă anume făcută atât de mică, încât să încapă ușor pe aleile parcului. Într-una dintre zile, muncitorii care o însoțeau s-au oprit să ia masa chiar pe banca de lângă el, și profesorul, care încă își păstra curiozitatea intactă, se apropie de ei și de mașinăria lor. Vădit mândri de ea, i-au prezentat-o cu atâtea laude, de parcă ar fi construit-o chiar ei.

— Și asta nu ar fi nimic, că este atât de mică și de frumoasă, râse unul dintre ei. Dar uitați-vă, aici în capăt are un malaxor cu lame făcute din oțel suedez. Tot gunoiul din parc îl mărunțește atât de fin, încât douăzeci și opt de coșuri de gunoi de pe toată aleea principală încap în numai doi saci. Oțel suedez, ce mai! spuse el.

Și, ca să-i demonstreze eficiența, luă o scândură de lemn cine știe cum rătăcită printre gunoaie și-i dădu drumul în pâlnia malaxorului. În numai câteva clipe, din ea mai rămăsese numai un pumn de rumeguș.

Continuarea în online

Castelul Fermecat

Mihai Bălăceanu

Fusese bazinul de apă care alimenta Parcul Romanescu pe timpul domniei lui Carol I. Construit să arate precum ruina unui castel medieval, era răspunsul României la stilul de arhitectură neo-gotic, care abia dacă își mai lăsa, discret, dâra de parfum peste Europa.

Anii aceia erau infuzați de romantism, prin urmare trebuie să înțelegem cuplurile care căutau, la adăpostul zidurilor crăpate și ale turnurilor cu creneluri, să topească într-un sărut toată însingurarea de lume. Unele cupluri mai timide se ascundeau chiar și de privirea lunii, coborând panta dealului pe care era construit Castelul Fermecat și furișându-se printre sălciile de la mal, unde lacul le veghea îmbrățișările și le acoperea cu tăcerea lui maiestuoasă cântecul de mierlă al dragostei lor.

După ce au venit comuniștii la putere, monarhia și romantismul au fost dosite într-un sipet și ferecate pentru totdeauna, se pare. Deoarece Castelul Fermecat fusese transformat inițial într-un restaurant, apoi lăsat în paragină. Capitaliștii, spirite pragmatice ca și precedenții lor, fără înclinații romantice, măturaseră praful de pe ruina ruinei deja existente și o cosmetizaseră într-o terasă atractivă pentru tineri. Peste un timp, din terasă devenise loc de zbenguială de vineri seara până duminică dimineața, pe ritmuri de muzică house și techno, pentru aceiași tineri în căutare de senzații tari. Iar lacul nu mai avea ce să le vegheze, fiindcă îmbrățișările lor se consumau acum în văzul lumii, zgomotos, disonant și cât se poate de antiromantic.

Continuarea în online

Despre prietenie și detaliile ei

Flavia Iosef

Ce poate suna mai liniștitor decât o conversație cu un prieten? Atunci când nu mai este nevoie de diplomație, acea obositoare convenție socială care a căpătat parcă din ce în ce mai mult aspectul unei măști. Atunci când ne putem elibera de tensiunea acumulată în spatele zâmbetelor false. Atunci când ne simțim și noi bine... .

Și totuși, pentru Frances nu e mereu așa. Ceea ce pornise de la o amiciție fără prea mari angajamente a ajuns să o copleșească, uimind-o atât pe ea, cât și pe acești așa-ziși amici. Deși probabil că Melissa nu ar fi prea încântată de această etichetă. Nu în legătură cu Frances. Nu după ce s-a întâmplat cu Nick. Nick al lor, Nick al nimănui.

Sub o aparență facilă, de lectură de vacanță, romanul lui Sally Rooney ne împinge fără să ne dăm seama într-o călătorie care nu are nevoie de tren sau de mașină. Descoperirea sinelui capătă mai multă amploare atunci când se desfășoară în funcție de interacțiunile cu oameni diferiți, atât de diferiți, dar cu unele nevoi asemănătoare.

Uneori, pare că ceea ce descoperim nu ne mai amintește atât de mult de noi, așa cum ne știam. Poate că acest șoc o ocolește pe Bobbi, puternică și sigură de sine, dar cu siguranță o marchează pe Frances, prietena ei care ajunge mereu să o eclipseze din umbră. Doar că este vorba despre alt fel de putere, care se ivește mai greu, dar copleșește la fel de tare.

Și iubirea nu are neapărat ultimul cuvânt de spus; obsesia și obișnuința se dovedesc a fi mai puternice.

Sally Rooney,
Conversații cu prietenii,
Curtea Veche, 2019

Noul roman al lui Michael Köhlmeier – un Road Novel razant, un duo de neuitat

Ema-Teodora Rădulescu

Un adolescent, un bunic proaspăt eliberat din închisoare și un pistol încărcat: Frank are 14 ani, locuiește în Viena, gătește cu plăcere și iubește nopțile petrecute cu mama sa. Dar apoi viața sa se schimbă. Bunicul lui este eliberat la 80 de ani din închisoare. Frank îl cunoaște doar din câteva vizite. Bătrânul îi stârnește curiozitatea băiatului, fiind uneori tiranic, apoi afectuos. Frank e fascinat de el. În final, cei doi se confruntă într-o stație de service ca într-un duel. Michael Köhlmeier vorbește despre inițiere, rebeliune și eliberare, despre eterna fascinație a răului- despre un duo pe care nu îl vei putea uita.

Michael Köhlmeier, *Frankie*,
Fester Einband, 2023

Egipt, Egipt, Egipt

Flavia Iosef

Cui îi era dor de vederi de la faraoni? Cu harul unui pasionat de egiptologie, Christian Jacq ne prezintă Karnakul sub o formă atât de vie și atât de contrastantă cu liniștea care se confundă cu nisipul în filmele despre Egipt.

Cel de-al doilea cuvânt din Prolog, pe prima pagină, este „trădaseră“, anticipând deja conflictul care mocnește în viața ambițiosului Kel. Tinerețea lui se împletește cu cea a preotesei Nitis, numai că deciziile lui necugetate ajung să îi afecteze pe amândoi în așa măsură, încât nici măcar înțelepciunea ei nu este suficientă.

Lăsându-se nedescoperiți până la sfârșit, zeii acționează totuși permanent de-a lungul Nilului, aducând pe albiile lui provocări și speranță, însă în doze inegale. Într-o lume în care otrăvirea era la ordinea zilei, concurând mai pașnicele prafuri de adormit, toată lumea aspiră la câte ceva: preotesele lui Nis, la favorurile Divinei Creatoare, scribii, la statutul de Mai-mare al tălmacilor, judecătorii, la glorii faraonice. Păcat că Henat merge prea departe în această năzuire.

Dar altfel nu am fi avut un conflict care să ne țină cu sufletul la gură și să ne facă să îl urâm pe Gem la fel de mult pe cât îl îndrăgim, în acest continuu joc al extremelor.

Orice complot are doza lui de suspans, iar Christian Jacq știe nu doar să-și valorifice doza, ci și s-o multiplice.

Christian Jacq, *Fugarul*,
RAO, 2012

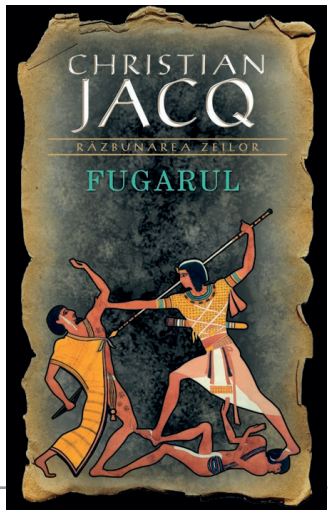

Discurs romanesc asupra ratării metodice

Alexandra Olteanu

Romanul lui Liviu Ornea, *Viața ca o glumă proastă* (Editura Nemira, București, 2022), se articulează ca o captivantă cronică a ratării metodice, grefată pe certitudinea personajului că viața sa nu este decât suma alegerilor celorlalți. Apărută în excelenta colecție n'autor, coordonată de Eli Bădică, cea mai recentă carte a matematicianului propune un discurs romanesc tonic pe marginea artei „ratării liber consimțite". Strategiile ficțiunii armonizează însemnătatea unei povești bine scrise, cu inflexiunile eseistice și notele meditative ale unui discurs literar percutant. Scriitorul reușește să surprindă ascensiunea și declinul reputației lui Paul printr-o panoramare incitantă a imaginii pe care și-o creează în cercul social frecventat. Familia, apropiații, prietenii, colegii și fostele iubite fragmentează mitul unei existențe sortite succesului fulminant, vocile lor ajungând apoi să îl disece pentru a-i devoala mecanismele. Odată îndepărtată vraja cuvântului menit să seducă, succesul se dizolvă în aburii excesului de alcool și în repulsia femeilor față de cel care nu reușește să mai păstreze nicio fărâmă din ingeniosul arsenal al unui fost Don Juan.

Miza romanului este o cartografiere incisivă a relației dintre autoritate și liberă alegere, explorând granițele asumării propriului parcurs existențial. Unul dintre motto-urile inspirat alese, cel din *Prăbușirea* lui F. Scott Fitzgerald, pare a plasa cronica vieții lui Paul sub zodia unui crunt determinism căci „a trăi înseamnă a te prăbuși progresiv". Beneficiind de premisele securizante ale unui statut social și academic privilegiat, eroul romanului lui Liviu Ornea își consumă tinerețea în inițiative epatante de a îndeplini așteptările înalte ale părinților săi. Autoritatea maternă funcționează ca un aparat eficient de cenzură emoțională, iar spaima de a trăi în umbra tatălui veșnic nemulțumit apar drept surse constante de incertitudini pentru tânărul Paul.

Iubirea și relațiile amoroase suspendă temporar tirania autorității familiale care se manifestă însă discret, cu ingenuitatea că rolul de îndrumător matern se exercită în parametri dezirabili. Romanul se deschide cu scrisorile tânărului către mama sa. Aflat în timpul stagiului militar, Paul își relatează experiențele, starea afectivă, lecturile și îi cere mamei sale să nu o învinovățească pe Anca, prima sa iubire, că ar fi profitat de inocența lui. Tonul justificativ adoptat față de mamă trădează raporturile de autoritate din viața adolescentului îndrăgostit și părăsit de prima sa iubită. Atitudinea agresivă a mamei se va extinde asupra fiecărei relații recunoscute de Paul, reiterând scenariul egocentric în care nicio femeie nu este potrivită pentru ilustrul său fiu.

Viața ca o glumă proastă este un roman incitant prin actualizarea tonică a unui nucleu tematic clasicizat, ratarea. Geografia umană care populează discursul romanesc elaborat de Liviu Ornea explorează panoramele mitului succesului, relativizându-l.

Versiunea integrală în online

Liviu Ornea,
***Viața ca o glumă proastă*,**
Nemira, 2022

Lectura în jocurile video

Andreea Stahie

Cred că toată lumea a auzit măcar o dată întrebarea „Cine mai citește astăzi? Tinerii stau toată ziua cu nasul în calculator sau telefoane și se joacă". Este adevărat că jocurile video au devenit foarte populare în ultimele două decenii în detrimentul altor activități recreative, cum ar fi lectura. Dar dacă jocurile video sunt medii propice în care să îmbinăm utilul cu plăcutul? Medii în care să ne putem bucura atât de plăcerea lecturii, cât și de adrenalina aventurii?

Tehnologia a ajuns până în punctul în care experiența lecturii clasice poate fi simulată aproape în întregime. Amintesc *British Library Turning the Page*, o bază de date online care permite accesul la o versiune virtuală a cărții fizice. Cu ajutorul mouse-ului, cititorul poate mima experiența de a da pagina, în comparație cu accesarea documentului în format PDF, unde lectura presupune accesarea linkurilor și derularea de sus în jos a paginilor.

În jocurile video, textul apare în general sub formă de dialog, inscripții sau cel mult ca o scrisoare scurtă. Jocurile de aventură includ și cărți ca obiecte în sine, cel mai cunoscut exemplu fiind seria *The Elder Scrolls* lansată de Bethesda Softworks. În aceste jocuri, cărțile pot fi deschise și parcurse, pagină cu pagină, cu ajutorul mouse-ului, iar atunci când „dă pagina", jucătorul poate auzi un sunet specific de foaie întoarsă, ca în cazul unei cărți tipărite. Modul în care apar volumele este specific universului medieval al jocurilor, adică volumele sunt legate în piele sau au coperți broșate, iar paginile sunt îngălbenite pentru a oferi iluzia vechimii.

Și totuși, de ce contează prezența cărților ca obiecte fizice și accesibile în jocul video? Pentru că acestea ghidează imaginația jucătorului și-l ajută să aprofundeze povestea de fundal mult prea complexă pentru a putea fi prezentată prin misiuni și acțiuni și pentru că îl ajută să se antreneze în rolul de cititor. Când jucătorul-cititor devine familiar cu un anumit tip de text în mediul virtual, el devine capabil să-l recunoască și poate căuta texte asemănătoare în viața reală, în general texte de ficțiune. O altă variantă ar fi lectura cărților scrise după jocuri video, în care povestea jocului este repovestită și include perspective noi, absente din acțiunea jocului. Aceste publicații sunt importante, întrucât marchează trecerea de la virtual la realitate. Calitățile cititorului virtual sunt preluate de cititorul real, care renunță la mouse și la ecranul calculatorului în favoarea cărții tipărite din propriile mâini. Biblioteca virtuală din interiorul jocului video capătă formă în biblioteca reală din camera jucătorului-cititor, o bibliotecă personală, construită din pasiunile și interesele acestuia și care este, precum ar spune Alberto Manguel, o „bibliotecă ideală, totdeauna virtuală și materială. Ea permite existența oricărei tehnologii, oricărui format, oricărei manifestări".

SMS de Thomas Lundbo

Traducere din norvegiană de Ioana Miron

Dintre toate milioanele de sms-uri pe care le trimitem în fiecare zi, există un număr mic ce nu ajunge niciodată. Undeva între emițător, punctul de plecare, satelit și telefonul receptor, mesajul se rătăcește. Unele dispar direct din atmosferă și se dizolvă în infinitul universului; altele plutesc pe sub nori, altele pot provoca mici erori instrumentelor de măsurare din aeronave sau pot, în straturile inferioare ale aerului, să distorsioneze semnalele pe care păsările și insectele le percep. Altele nu se ridică niciodată în înălțime și zboară în jurul capului nostru ca niște umbre fără adăpost, smulse din conversațiile din care făceau parte cândva: În drum spre casă acum, dar întârzii câteva minute, Ok, Am mai auzit ceva de la X..?, Pe curând, Mulțumesc pentru ieri :) Unii oameni își găsesc drumul spre un telefon mobil la întâmplare, drum ce urmează să fie șters imediat. Proprietarul telefonului își va pune deja întrebări legate de numărul necunoscut și s-ar putea speria, și deveni chiar furios, atunci când acea combinație enigmatică de litere va apărea pe ecran. Chiar dacă ar avea sens, nu se cunosc intențiile inițiale. Nu poți avea încredere că sunt bune. Cine poate fi? Te gândești, trebuie să fie o greșeală. În curând, mesajul se răspândește în lume, ca un intrus străin, pe care l-ai urmărit până la ușă.

Unele dintre ele reușesc, totuși, să se adune în structuri mai mari, oarecum în același mod în care firicelele de praf formează smocuri care, la rândul lor, se pot aduna și deveni mici animale blănoase. Aceste fâșii de text pot fi transportate pe distanțe lungi de curenți electromagnetici și înregistrează mesaje scrise în multe limbi diferite. Așa se ridică în eter conținutul haotic al buzunarelor izolate, un fel de bule Babel alungite, care se strecoară în mișcări lente, semi-browniene. Acestea sunt apariții pur lingvistice, cărora le lipsește orice imbold independent; toate deplasările sunt arbitrare sau determinate de circumstanțe externe. Din când în când, ele pot face mici derapaje și se aruncă brusc, precum fulgii de hârtie sau voalurile care, dintr-odată, sunt ridicate de vânt, dar altfel nu seamănă cu viața așa cum o știm noi, decât prin simpla lor existență: sunt. Ca ființe lingvistice, totuși, ele sunt purtătoarele unei forme primitive de inteligență, a unei intuiții lingvistice elementare care le permite să combine cuvintele din care sunt alcătuite în moduri noi. Pe scurt: ele își pot dezvolta propriul limbaj, cu propria logică internă, adaptată realității care îi înconjoară. În acest fel își pot forma și conștientiza propria prezență în lume. Aproape că ai putea spune că au un fel de suflet. Cele mai avansate chiar pot comunica între ele. Chiar dacă nu își pot controla mișcările, ele nu există în vid: ele pot face schimb de cuvinte de împrumut și își imită construcțiile atunci când se întâlnesc una cu cealaltă atunci când plutesc rătăcind, sau pot trimite mici grupuri de cuvinte unui destinatar necunoscut, cum ar fi o cutie poștală ca un glob de sticlă, deoarece, cu puțin noroc, se vor cuibări în părțile dintre propozițiile asemănătoare unor ființe.

Când au ajuns la acest nivel, s-au îndepărtat prea mult de propria noastră limbă pentru a fi compatibile cu sistemele de telefonie actuale. Noi înșine le observăm doar indirect, atunci când fură cuvinte din șiruri mai lungi de texte trimise internațional pe internet sau atunci când, probabil în încercarea de a extinde registrul, se infiltrează în muzica transmisă în flux și o fac să fie voalată. Uneori suntem dezgustați de distrugerea pe care o produc, dar încă nu la o scară suficient de mare pentru a provoca mai mult decât o ușoară iritare, care trece rapid. Altfel, de cele mai multe ori nu ne pasă. Am uitat de mult mesajele pe care le-am trimis cândva. Ne-am descurcat bine altfel. Nu le-am ratat. Ar putea aceste entități, care sunt inițial rămășițe ale utilizării proprii a limbajului, să ne spună ceva despre noi înșine, de ce am folosit limbajul pentru a comunica? Dacă ar fi să ne dăm seama, ar trebui să inventăm o mașină care nu numai că ar putea capta semnalele, ci să le și traducă pentru noi, cu un generator de comunicare prin care acești mesageri eterici ar putea vorbi. Dar un astfel de proiect ar presupune costuri uriașe, atât financiare, cât și intelectuale, și sunt toate șansele ca tot ceea ce am auzit să fie un zumzet vag, secret, ca de la o bandă care se încâlcește în așteptarea alteia. Altfel totul era doar tăcere. Că nu ne-au spus nimic. Și nu puteam ști dacă această tăcere era o expresie a dezamăgirii sau a ușurinței cu care ne despărțeam de noi, sau a indiferenței pure și absolute.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

Este editată de LITERA

© Ficțiunea OPTm

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Ileana MARIN,
Emanuela ILIE,
Catrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

https://fictiunea.ro
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 8 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985
9 772821 798503 58